

NÂNG CAO HIỆU QUẢ QUẢN LÝ THỊ TRƯỜNG TRONG CÔNG TÁC XỬ LÝ VI PHẠM HÀNH CHÍNH Ở VIỆT NAM

TRẦN THỊ THÚY AN*

Với thực trạng vi phạm hành chính diễn ra ngày càng phổ biến trên nhiều lĩnh vực cho thấy, việc xử phạt vi phạm hành chính nói chung và xử phạt vi phạm hành chính thuộc chức năng, nhiệm vụ của lực lượng quản lý thị trường nói riêng trong thời gian qua có nhiều diễn biến phức tạp. Bài viết xác định rõ chủ thể thực hiện xử phạt vi phạm hành chính và những đối tượng vi phạm hành chính trong các lĩnh vực mà quản lý thị trường có thẩm quyền xử lý. Đồng thời, nêu những vấn đề còn tồn tại, nguyên nhân của những tồn tại và đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả quản lý thị trường trong công tác xử phạt vi phạm hành chính ở Việt Nam.

Từ khóa: Quản lý thị trường; xử phạt vi phạm hành chính; chủ thể; đối tượng; hạn chế; Luật Xử lý vi phạm hành chính năm 2012.

With the increasing prevalence of administrative violations across various sectors, the enforcement of administrative penalties in general, and the enforcement of penalties within the scope of market management authorities in particular, has become increasingly complex in recent times. This article identifies the actors responsible for carrying out administrative penalties and the violators within areas under market management authorities' jurisdiction. It also addresses existing challenges, their causes, and suggests solutions to improve the effectiveness of market management in handling administrative violations in Vietnam.

Keywords: Market management; administrative violation handling; actor; violator; limitation; 2012 Law on Handling administrative violations.

NGÀY NHẬN: 18/7/2024

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 21/8/2024

NGÀY DUYỆT: 18/9/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.344.2024.952>

1. Đặt vấn đề

Theo khoản 1 Điều 2 Luật Xử lý vi phạm hành chính năm 2012: vi phạm hành chính là hành vi có lỗi do cá nhân, tổ chức thực hiện, vi phạm quy định của pháp luật về quản lý nhà nước mà không phải là tội phạm và theo quy định của pháp luật phải bị xử phạt vi phạm hành chính.

Vi phạm hành chính diễn ra trên mọi lĩnh

vực, ở phạm vi địa bàn cả nước và thường diễn ra trong các lĩnh vực, như: quản lý thị trường, y tế, giao thông, an ninh trật tự, an toàn xã hội, môi trường, xây dựng...

Ngoài những quy định chung trong Luật Xử lý vi phạm hành chính năm 2012 còn có nhiều nghị định do Chính phủ ban hành quy

* NCS của Học viện Khoa học xã hội

định chi tiết xử phạt vi phạm hành chính liên quan trực tiếp đến chức năng, nhiệm vụ của lực lượng quản lý thị trường. Hiện nay, vi phạm hành chính trong các lĩnh vực mà quản lý thị trường có thẩm quyền xử phạt, cụ thể là trong hoạt động thương mại, sản xuất buôn bán hàng giả, hàng cấm và bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng đang được xã hội hết sức quan tâm.

2. Chủ thể có thẩm quyền áp dụng các hình thức xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường

Thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường là một loại thẩm quyền trong xử phạt vi phạm hành chính nói chung. Bản chất của xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường là hoạt động mang tính quyền lực nhà nước, việc áp dụng các hình thức xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực này phải do cơ quan nhà nước, người có thẩm quyền theo quy định của pháp luật thực hiện. Điều này cho thấy, vấn đề thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường mang ý nghĩa lý luận, bảo đảm hiệu quả xử phạt vi phạm hành chính.

Tùy vào quan điểm và thể chế chính trị của mỗi quốc gia mà vấn đề thẩm quyền xử lý hành chính đối với các vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường thuộc hệ thống thực hiện quyền hành pháp hay quyền tư pháp. Ở một số nước, như: Ba Lan, Thái Lan muốn bảo vệ quyền lợi cho người dân và để người dân có điều kiện để bảo vệ quyền lợi của mình (thuê luật sư, được trình bày ý kiến...) thì giao quyền xử phạt vi phạm hành chính cho tòa án và thực hiện xử phạt vi phạm hành chính theo trình tự thủ tục tố tụng tư pháp. Các quốc gia, như: Australia, Pháp, Nga lại giao xử phạt vi phạm hành chính cho cả cơ quan tư pháp và cơ quan hành chính¹.

Ở Việt Nam, để tránh tình trạng lạm dụng quyền lực của hệ thống các cơ quan

nhà nước, pháp luật đã phân cấp và phân định thẩm quyền trong nội bộ hệ thống cơ quan hành chính nhà nước. Cơ sở để xác định thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường phụ thuộc vào việc phân biệt các mức độ vi phạm pháp luật trong lĩnh vực quản lý thị trường, xác định ranh giới giữa vi phạm hành chính và tội phạm.

Trong phạm vi bài viết, nhóm nghiên cứu chỉ đề cập đến thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường áp dụng thường xuyên nhất đó là thẩm quyền thuộc Ủy ban nhân dân (UBND) các cấp và lực lượng quản lý thị trường được quy định tại Điều 45 *Luật Xử lý vi phạm hành chính* và nhiều nghị định xử phạt vi phạm hành chính trong các lĩnh vực khác nhau.

Theo quy định tại Điều 45 *Luật Xử lý vi phạm hành chính*: “Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp xã; chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp huyện; chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp tỉnh; kiểm soát viên thị trường; đội trưởng Đội quản lý thị trường, Trưởng phòng Nghiệp vụ thuộc Cục Nghiệp vụ quản lý thị trường, Cục trưởng Cục Quản lý thị trường cấp tỉnh, Cục trưởng Cục Nghiệp vụ quản lý thị trường trực thuộc Tổng cục Quản lý thị trường; Tổng Cục trưởng Tổng cục Quản lý thị trường là những người có thẩm quyền xử phạt thuộc lực lượng quản lý thị trường”.

Vì vậy, thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường là một trong những quy định quan trọng có ảnh hưởng trực tiếp đến thực thi pháp luật về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực này. Thực hiện thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường công minh, đúng pháp luật, kịp thời, không những bảo đảm trật tự quản lý hành chính nhà nước mà còn bảo đảm quyền và lợi ích hợp pháp của công dân, tránh oan sai, khiếu nại, khiếu kiện.

3. Đối tượng vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường

Đối tượng vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường bao gồm bất kỳ cá nhân, tổ chức nào đã cố ý hoặc vô ý vi phạm pháp luật về quản lý nhà nước trong hoạt động kinh doanh, sản xuất hàng hóa. Các cá nhân, tổ chức này phải chịu trách nhiệm đối với hành vi trái pháp luật do mình gây ra. Đối tượng vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường là cá nhân kinh doanh thì bao gồm cả những cá nhân phải đăng ký kinh doanh theo quy định của pháp luật và cá nhân không phải đăng ký kinh doanh theo quy định của pháp luật. Cá nhân trở thành đối tượng bị xử phạt vi phạm hành chính khi cá nhân đó phải là người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi hoặc người từ đủ 16 tuổi trở lên và không bị mắc bệnh tâm thần hoặc một bệnh khác làm mất khả năng nhận thức hoặc khả năng điều khiển hành vi của mình và phải thực hiện hành vi vi phạm hành chính cụ thể trên thực tế². Đối với tổ chức thì tổ chức đó phải được thành lập, đăng ký kinh doanh và hoạt động theo quy định của pháp luật. Các tổ chức vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thường là doanh nghiệp, hợp tác xã và các tổ chức khác.

Theo số liệu thống kê, năm 2022, cả nước có khoảng 4 triệu cá nhân kinh doanh, 757.610 tổ chức kinh doanh³. Do đó, cá nhân là đối tượng có hành vi vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường nhiều hơn đối tượng vi phạm là tổ chức. Đây là một đặc điểm cần lưu ý trong hoạt động xử phạt vi phạm hành chính, bởi theo quy định của pháp luật xử phạt vi phạm hành chính thì những vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường do cá nhân thực hiện có mức phạt thấp hơn một nửa so với mức phạt đối với tổ chức. Hành vi vi phạm nhiều lần diễn ra do nhận thức pháp luật hoặc cá nhân, tổ chức hiểu rõ quy định của pháp luật nhưng vẫn cố tình thực hiện hành vi vi phạm.

Nhìn chung, xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường được quy định khá toàn diện: quy định về đối tượng vi phạm rõ ràng, sự phân định thẩm quyền xử phạt đã bảo đảm tính nhanh chóng, kịp thời; người giữ chức vụ cao hơn được trao thẩm quyền rộng hơn. Mặc dù vậy, trong thực tiễn thực thi công vụ của lực lượng quản lý thị trường còn phát sinh một số hạn chế, vướng mắc sau:

Thứ nhất, quy định về đối tượng bị xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường có một số hạn chế như vi phạm nguyên tắc pháp chế.

Tại Nghị định số 98/2020/NĐ-CP ngày 26/8/2020 của Chính phủ quy định hộ kinh doanh được thành lập theo quy định của pháp luật, hộ gia đình không phải đăng ký kinh doanh. Tuy nhiên, trong lĩnh vực quản lý thị trường thì hộ kinh doanh bị xử phạt như cá nhân, rõ ràng điều này đã vi phạm nguyên tắc pháp chế vì *Luật Xử lý vi phạm hành chính* năm 2012 không quy định điều này. Theo *Bộ luật Dân sự* năm 2015 thì hộ gia đình muốn xác định là chủ thể của quan hệ pháp luật thì phải có nhiều người, những người này có mối quan hệ huyết thống hoặc nuôi dưỡng⁴, do đó, không thể xem hộ gia đình như cá nhân.

Theo quy định thì nghĩa vụ dân sự phát sinh của hộ gia đình sẽ được bảo đảm thực hiện bằng tài sản chung của các thành viên, trong khi đó, nghĩa vụ dân sự phát sinh từ việc tham gia quan hệ dân sự của cá nhân được bảo đảm bằng chính tài sản của họ⁵. Do vậy, Nghị định số 98/2020/NĐ-CP quy định xử phạt hộ gia đình như cá nhân là chưa hợp lý. Với các chủ thể là hộ gia đình không phải đăng ký kinh doanh theo quy định của pháp luật để được xác định bị xử phạt như cá nhân cũng cần phải xem xét lại.

Tại Điều 79 Nghị định số 01/2021/NĐ-CP ngày 04/01/2021 về đăng ký doanh nghiệp thì hộ kinh doanh quy định: một cá nhân

hoặc các thành viên hộ gia đình đăng ký thành lập; hộ gia đình. Vì vậy, ở đây có thể thấy, hộ gia đình có thể là hộ kinh doanh cũng có thể là một nhóm người làm chủ. Một hạn chế khác có thể thấy đối với xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường là bỏ sót nhóm đối tượng trợ giúp người khác có hành vi vi phạm hành chính.

Thực tế hiện nay, vẫn còn một số quyết định xử phạt vi phạm hành chính ban hành sai thẩm quyền trong áp dụng hình thức xử phạt bổ sung, hình thức khắc phục hậu quả. Công tác kiểm tra, theo dõi thi hành hình thức khắc phục hậu quả chưa hiệu quả khi cá nhân, tổ chức vi phạm hành chính không tự giác chấp hành nhưng chủ thể có thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính không có biện pháp xử lý. Điển hình như ngày 04/01/2021, Đội Quản lý thị trường số 9 thuộc Cục Quản lý thị trường TP. Hồ Chí Minh tiến hành kiểm tra đối với Công ty TNHH Thiết bị Việt Trung. Qua quá trình kiểm tra, thu thập chứng cứ, đoàn kiểm tra của Đội Quản lý thị trường số 9 đã lập Biên bản vi phạm hành chính số 00061695/BB-VPHC ngày 04/01/2021 ghi nhận Công ty TNHH Thiết bị Việt Trung đã có các hành vi vi phạm hành chính là kinh doanh hàng hóa nhập lậu là thiết bị viễn thông. Vi phạm và xử phạt theo quy định tại điểm b khoản 4 Điều 4; điểm i khoản 1, điểm a khoản 5 Điều 15 Nghị định số 98/2020/NĐ-CP. Hàng hóa nhập lậu gồm 345 thiết bị phát sóng wifi, có trị giá là 314.232.000 đồng. Ngày 15/01/2021 Cục Quản lý thị trường TP. Hồ Chí Minh ban hành Quyết định xử phạt vi phạm hành chính số 00058207/QĐ-XPVPHC xử phạt Công ty Trách nhiệm hữu hạn thiết bị Việt Trung về hành vi nêu trên với số tiền: 90.000.000 đồng. Có thể thấy, quyết định xử phạt vi phạm hành chính này được ban hành chưa đúng thẩm quyền theo quy định tại Điều 15 Nghị định số 98/2020/NĐ-CP và khoản 4 Điều 52 *Lưu ý vi phạm hành chính*.

Thứ hai, việc xác định thẩm quyền xử phạt của một chức danh phải căn cứ trên toàn bộ các hình thức xử phạt và biện pháp khắc phục hậu quả được quy định cho hành vi vi phạm đó dù có áp dụng hay không áp dụng để xử phạt. Hành vi vi phạm được xác lập là hành vi kinh doanh hàng hóa nhập lậu, giá trị tang vật vi phạm vượt quá 100 triệu đồng thuộc thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính của Cục trưởng Cục Quản lý thị trường TP. Hồ Chí Minh; tuy nhiên, giá trị tang vật vi phạm vượt quá 100 triệu đồng thì hình thức xử phạt bổ sung được áp dụng là tịch thu thuộc thẩm quyền của Chủ tịch UBND TP. Hồ Chí Minh. Do vậy, trường hợp này việc xác định thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính của Cục trưởng Cục Quản lý thị trường TP. Hồ Chí Minh là chưa đúng theo quy định, mà chủ thể có thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính trong trường hợp này thuộc thẩm quyền Chủ tịch UBND TP. Hồ Chí Minh.

Bên cạnh đó, mặc dù đã có quy chế hoặc kế hoạch phối hợp liên ngành giữa các cơ quan, đơn vị trong xử phạt vi phạm hành chính nhưng khi thực hiện trên thực tế còn chưa đồng bộ, chặt chẽ, dẫn đến chậm trễ trong quá trình thực thi pháp luật của các cơ quan, đơn vị có thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường. Có trường hợp vụ việc chuyển cơ quan công an điều tra nhưng khi hồ sơ chuyển trả về cho cơ quan quản lý thị trường thì đã hết thời hiệu xử phạt và chỉ thực hiện ban hành quyết định áp dụng biện pháp khắc phục hậu quả.

Nguyên nhân của những hạn chế về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường là:

(1) Do bất cập của hệ thống chính sách, pháp luật. Có thể thấy, hệ thống chính sách, pháp luật về đấu tranh chống buôn lậu, sản xuất buôn bán hàng giả và gian lận thương mại chưa hoàn thiện mà công tác xử phạt vi

phạm hành chính là một lĩnh vực rộng trong quản lý nhà nước được quy định tại nhiều văn bản khác nhau nhưng một số văn bản quy phạm pháp luật còn chồng chéo..., tạo ra nhiều rủi ro cho lực lượng quản lý thị trường khi thực thi pháp luật về xử phạt vi phạm hành chính, không ít các quy định của các lĩnh vực thuộc quản lý thị trường quản lý còn thiếu đồng bộ, không cụ thể; một số văn bản pháp luật chưa kịp thời tổng kết, đánh giá, xem xét tính hiệu quả và phát hiện những bất cập để sửa đổi, bổ sung cho phù hợp với tình hình thực tế.

(2) Nhiều cơ chế, chính sách có mục đích là tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động sản xuất, kinh doanh, hoạt động thương mại nhưng khi triển khai lại bị lợi dụng, tạo môi trường cho sự gia tăng hoạt động buôn lậu, làm hàng giả, hàng kém chất lượng.

(3) Thẩm quyền xử phạt vi phạm hành chính của kiểm soát viên thị trường còn thấp, trong thực tế phần lớn các vụ việc vi phạm hành chính khi ban hành quyết định xử phạt đều thuộc thẩm quyền của đội trưởng đội quản lý thị trường, cục trưởng cục quản lý thị trường và chủ tịch UBND các cấp là chủ yếu.

(4) Cơ chế giao quyền theo quy định tại Điều 54 *Luật Xử lý vi phạm hành chính* còn khá cứng nhắc, chưa phù hợp với thực tiễn chưa có quy định về giao quyền quyết định áp dụng các biện pháp khắc phục hậu quả.

(5) Công tác phối hợp giữa các cơ quan, đơn vị, ngành, địa phương còn lỏng lẻo.

4. Giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý thị trường trong công tác xử phạt vi phạm hành chính

Một là, tăng cường xây dựng và ban hành văn bản quy phạm pháp luật về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường.

Lực lượng quản lý thị trường cần chủ động hơn nữa trong việc tham mưu cho Bộ Công thương có ý kiến, đề xuất với Ban

Chấp hành Trung ương Đảng, Bộ Chính trị, Ban Bí thư ban hành các nghị quyết, chỉ thị, kết luận về tăng cường sự lãnh đạo toàn diện đối với công tác hoạt động thương mại, sản xuất, buôn bán hàng giả, hàng cấm và bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng. Bộ Công Thương chỉ đạo Tổng Cục Quản lý thị trường phối hợp với các bộ, ngành, địa phương tham mưu cho Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội, Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ và các cơ quan có thẩm quyền xây dựng, nâng cấp *Pháp lệnh Quản lý thị trường* năm 2016 lên thành *Luật Quản lý thị trường* cùng các chính sách, pháp luật về hoạt động thương mại góp phần nâng cao địa vị pháp lý của ngành Quản lý thị trường đáp ứng đòi hỏi của thực tiễn và phù hợp với chủ trương của Đảng, Chính phủ là xây dựng lực lượng quản lý thị trường theo yêu cầu chính quy, chặt chẽ.

Bên cạnh đó, thông qua việc tổng kết, đánh giá thực tiễn thi hành pháp luật về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường trong những năm qua, bảo đảm phù hợp với điều kiện kinh tế - xã hội và đáp ứng yêu cầu cải cách bộ máy nhà nước và đặc biệt cần tham khảo một cách có chọn lọc kinh nghiệm lập pháp của các nước trong khu vực và trên thế giới nhằm tạo cơ sở pháp lý đầy đủ và thuận lợi cho việc thực hiện các nghĩa vụ mà Việt Nam đã cam kết trong các điều ước quốc tế.

Hai là, tăng cường công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường.

Lực lượng quản lý thị trường cần đẩy mạnh hơn nữa công tác tuyên truyền, vận động người dân chấp hành nghiêm các chủ trương, đường lối, chính sách của Đảng và quy định, pháp luật của Nhà nước đối với xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường đến mọi tầng lớp nhân dân một cách thường xuyên, liên tục với các nội dung thiết thực.

Ba là, xây dựng cơ chế phối hợp giữa các cơ quan chức năng đối với xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường.

Đẩy mạnh việc xây dựng quy chế phối hợp giữa lĩnh vực quản lý thị trường với các cơ quan, các ban, ngành khác đối với xử phạt vi phạm hành chính nhằm cùng thống nhất nội dung, phương pháp cụ thể để huy động lực lượng, phương tiện phối hợp. Khi xây dựng cơ chế phối hợp cần chú ý đến việc xác định vai trò của lực lượng chính trong quan hệ phối hợp. Theo đó, giao trách nhiệm cho lực lượng có vai trò chính và chủ yếu thực hiện việc đề xuất các kế hoạch triển khai thực hiện, kế hoạch phối hợp thực hiện trong công tác nắm thông tin, kiểm tra, kiểm soát, phát hiện và xử lý các hành vi vi phạm hành chính.

Trong quy chế phối hợp cần quy định rõ ràng, cụ thể về nội dung, hình thức, chủ thể quan hệ phối hợp, nhiệm vụ của các chủ thể quan hệ phối hợp, lực lượng chịu trách nhiệm chính và lực lượng tham gia phối hợp, trách nhiệm pháp lý của các chủ thể trong quan hệ phối hợp khi thực hiện không đúng hoặc không đầy đủ yêu cầu và nhiệm vụ trong quan hệ phối hợp, vai trò lãnh đạo, chỉ đạo trong quan hệ phối hợp, cơ chế giám sát của cơ quan cấp trên trực tiếp hoặc có liên quan... Chỉ khi có quy chế phối hợp cụ thể mới có cơ sở pháp lý đầy đủ để các chức danh có thẩm quyền thực hiện xử phạt thực hiện hoạt động phối hợp, tạo sự đồng bộ, thống nhất, tập trung, huy động kịp thời lực lượng và phương tiện phục vụ cho hoạt động xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường.

5. Kết luận

Do nhiều yếu tố tác động của tình hình thế giới và trong nước dẫn đến các hành vi vi phạm hành chính, đặc biệt là vi phạm hành chính trong lĩnh vực quản lý thị trường có chiều hướng ngày càng gia tăng với tính chất phức tạp, đa dạng và thực sự chưa được kiểm soát, chưa được xử lý triệt để. Kết quả xử phạt

vi phạm hành chính trong lĩnh vực hoạt động thương mại, sản xuất, buôn bán hàng giả, hàng cấm và bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng còn gặp những hạn chế, khó khăn, vướng mắc về cơ sở pháp lý, tổ chức thực hiện... cùng với những tác động chủ quan, khách quan nên hiệu quả xử lý các hành vi vi phạm hành chính chưa cao, gây ảnh hưởng trực tiếp đến sự phát triển kinh tế - xã hội cũng như sự ổn định chính trị của đất nước. Vì vậy, để nâng cao hiệu quả quản lý thị trường trong công tác xử phạt vi phạm hành chính cần phải có những giải pháp toàn diện, đồng bộ, khắc phục khó khăn, trở ngại cả trong nhận thức và công tác thực thi□

Chú thích:

1. Nguyễn Thanh Sơn (2019). *Nghiên cứu xây dựng những định hướng chính sách lớn hoàn thiện pháp luật về xử lý vi phạm hành chính*. Viện Khoa học pháp lý, Bộ Tư pháp.
2. Quốc hội (2012). Điều 5 Luật Xử lý vi phạm hành chính năm 2012.
3. Bộ Kế hoạch và Đầu tư (2023). *Sách trắng doanh nghiệp Việt Nam năm 2023*. H. NXB Thống kê, tr. 52.
4. Lê Thu Hà (2010). *Bàn về chủ hộ gia đình*. Tạp chí Nghề luật, số 4/2010.
5. Quốc hội (2015). Điều 36 Bộ luật Dân sự năm 2015.

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ Chính trị (2005). *Nghị quyết số 48/NQ-TW ngày 24/5/2005 về chiến lược xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật Việt Nam đến năm 2010, định hướng đến năm 2020*.
2. Bộ Chính trị (2005). *Nghị quyết số 49/NQ-TW ngày 02/6/2005 về chiến lược cải cách tư pháp đến năm 2020*.
3. Chính phủ (2020). *Nghị định số 98/2020/NĐ-CP ngày 26/8/2020 quy định xử phạt vi phạm hành chính trong hoạt động thương mại, sản xuất, buôn bán hàng giả hàng cấm và bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng*.
4. Quốc hội (2016). *Pháp lệnh Quản lý thị trường năm 2016*.
5. Tổng Cục Quản lý thị trường (2022). *Báo cáo công tác quản lý, theo dõi tình hình thi hành pháp luật về xử lý vi phạm hành chính năm 2022*.